

KAKO NAPISATI (DOBAR) TEKST ZA SONDU

Upute za studente

Matej Par

Zbog individualno različitog predznanja i različitih predodžbi kako bi (dobar) tekst trebao izgledati, svaki tekst u većoj ili manjoj mjeri odudara od "idealnog". Normalno je da idealni tekst ne postoji, ali zbog velikog broja tekstova koji su bili napisani *svakako*, postoji potreba da se napišu ovakve upute. One su pokušaj da se studentima objasni kako bi trebalo pisati tekst, da ga, uz što manje korekcija, možemo objaviti u Sondi.

Ovdje će biti navedene najopćenitije smjernice za pisanje (dobrog) teksta, najčešće greške do kojih dolazi kod pisanja, kao i upute kako takve greške izbjeći. Neke točke ovih uputa možda će se nekome činiti banalnim, smiješnim i/ili bedastim. Takve točke slobodno preskočite (jer vam je taj dio očito poznat), i čitajte samo ono što još dosad niste znali.

IZBOR TEME

Dobro izabrana tema zadovoljava nekoliko uvjeta:

- Nije obrađena u prethodnim brojevima Sonde
- Može poslužiti kao "nastavni" tekst, iz kojeg će studenti moći nešto naučiti. Ovo se posebno odnosi na ispitna pitanja (iz bilo kojeg predmeta) koja su slabo obrađena u dostupnoj literaturi ili je za njihovu obradu potrebno korištenje više različitih (i često teško dostupnih) izvora
- Osim ispitnih pitanja, tekst se može baviti i drugim temama, primjerice novim spoznajama, dostignućima, zanimljivostima s područja znanosti i struke
- Tekst može biti i prikaz slučaja. Takav tekst obrađuje pojedinačni klinički slučaj, koji:
 - je zanimljiv / poučan / rijetko se viđa, ili
 - demonstrira pravilnu primjenu neke terapijske tehnike, ili
 - je zbog nekog drugog razloga zanimljiv za opisati

PRIMJERI DOBRO IZABRANIH TEMA:

- HEMOSTATICI U STOMATOLOGIJI (zašto je ta tema dobra – zato jer na jednom mjestu objedinjuje puno informacija o ovim važnim materijalima, i zato jer u našoj literaturi nigdje nije tako sveobuhvatno i detaljno razrađena)
- CJEPIVO PROTIV KARIJESA (zašto je ta tema dobra – zato jer je zanimljiva i intrigantna i jer u (nama dostupnoj) literaturi nigdje nije na ovakav način obrađena)
- REPARATURA PROTEZA (zašto je ta tema dobra – zato jer ovaj važni laboratorijski postupak u našim knjigama nigdje nije detaljno obrađen)

PRIMJERI NE BAŠ NAJBOLJE IZABRANIH TEMA:

- INSTRUMENTI U PARODONTOLOGIJI (zašto ta tema nije baš najbolja – zato jer se opis instrumenata može naći u svakom udžbeniku parodontologije pa nema potrebe o tome pisati)
- RIZIČNI PACIJENTI (zašto ta tema nije baš najbolja – zato jer je područje preširoko, pa se ne može kvalitetno obraditi u jednom članku – na kraju je ispalo da su "rizični pacijenti" samo oni s krvnim i srčanim bolestima – jer bi za pokrivanje svih rizičnih pacijenata trebalo napisati desetak članaka i objavljivati ih jedan po jedan tijekom 5 godina)

POANTA: TREBA pisati o onome što je slabo, nedostavno ili površno obrađeno u (nama dostupnoj) literaturi, a NE TREBA pisati o onome što se može naći kvalitetno obrađeno u svakom udžbeniku.

Nadalje, treba izabrati temu koja se može dovoljno detaljno obraditi unutar jednog ili dva dijela članka.

Također, PRIJE POČETKA PISANJA bilo bi dobro temu dogovoriti s uredništvom, a ne ići pisati na svoju ruku, pa onda donijeti gotovi tekst i ponuditi da se objavi. Ako nemate temu, a željeli bi nešto pisati, možete se javiti uredništvu pa ćemo zajedno naći temu – ima puno zanimljivih područja o kojima bi se dalo pisati.

KAKO (I ZAŠTO) PISATI

- Trebali bi pisati o nečemu što vas zanima. Tako da se “pisanje” ne svede na puko prepisivanje iz jedne ili dvije (ponekad čak i tri) knjige, nego na sintezu znanja stečenog iz više izvora. Tako da motivacija za pisanje ne bude “sad ću ja to prepisati pa imati svoj članak u Sondi”, nego da bude nešto tipa: „pa mene ovo stvarno zanima, htio bih o tome znati nešto više, pa ću onda o tome malo pročitati i informirati se, a onda ću još i napisati kratki sažetak iz kojeg će i moji kolege moći nešto naučiti.“

PRIMJERI LOŠIH TAKTIKA PISANJA:

- Uzmeš jednu knjigu u kojoj je (tvoja buduća) tema opisana na 20-ak stranica, pa onda prepisuješ svaku treću rečenicu i od toga napraviš „sažetak“ od cca 6 stranica. Uz to staviš i lijepe slike.
- Uzmeš dvije (ili čak tri) knjige, pa onda naizmjenice prepisuješ jednu rečenicu/odlomak iz jedne knjige, pa iz druge, pa napraviš „sažetak“ u kojem je sve nabacano i nema nikakvu strukturu
- Uzmeš jedan dobar pregledni rad iz stranog časopisa, pa ga doslovce prepíšeš

PRIMJERI DOBRIH TAKTIKA PISANJA:

- Pročitaš što više radova s područja o kojem pišeš – kad možeš napisati svoj vlastiti sažetak BEZ gledanja u literaturu koju si koristio (kao kad pišeš kratak sadržaj lektire), to znači da znaš dovoljno o temi koju obrađuješ, i da je taj tvoj sažetak koji si napisao stvarno “tvoj”, a ne prepisan iz 2-3 članka/knjige
- Nađeš jedan ili dva dobra pregledna članka, potražiš njihove referencije na webu, pa pročitaš te radove i bolje se upoznaš s problematikom
- Gnjavaš mentora da ti pomogne – da ti objasni, da ti nađe literaturu, da ti pomogne u pisanju
- Gnjavaš druge profesore i kolege da ti pomognu
- Gnjavaš mene da ti pomognem

STRUKTURA ČLANKA

Tekst mora imati glavu i rep. To znači da mora imati svoju strukturu, da mora biti čitljiv i razumljiv. Tekst u kojem su činjenice nabacane bez nekog reda i smisla teško je čitati, a još je teže iz njega nešto naučiti. Ovo izgleda samo po sebi razumljivo, ali često se dogodi da nakon čitanja teksta nije jasno “što je pisac htio reći”. Ponekad tekstovi izgledaju poput natuknica, poput razbacanih bilješki s predavanja. To se događa kada autor nije dovoljno dobro upoznat s područjem o kojem piše, pa nije u stanju napraviti dobru sintezu – ne može u glavi posložiti kockice i od njih napraviti cjelovitu sliku. Bez cjelovite slike, ne može složiti dobar koncept teksta, odnosno ne može posložiti kockice u neki razuman i logični slijed. Terapija ovog stanja: čitati, pitati (kolege, profesore), informirati se i pokušati dublje razumjeti ono o čemu pišete.

Dakle, tekst mora imati svoj logični slijed, sadržaj treba biti organiziran u smislene cjeline, stvari napisane na jednom mjestu ne treba ponavljati na drugom, ne treba se gubiti u NEPOTREBNIM DETALJIMA (vidi dalje).

NEPOTREBNI DETALJI – često se događa da u nekom trenutku pisanja imate bujicu asocijacija vezanih uz ono što pišete. Primjerice, pišete prikaz slučaja o pacijentu koji je imao produženo krvarenje. I onda se sjetite diferencijalne dijagnoze svih zamislivih stanja vezanih uz produženo krvarenje, farmakologije svih živih lijekova koji za to mogu biti odgovorni, i svih živih biokemijskih procesa koji se događaju kod koagulacije. I onda imate potrebu sve to napisati. Usred prikaza slučaja. Tako se gubi kontinuitet teksta i on postaje nejasan i teško čitljiv. Ovo ne znači da su fiziologija, patofiziologija i farmakologija produženog krvarenja nebitni, nego da im nije mjesto usred prikaza slučaja. Konkretno, u ovom primjeru, fiziologiju koagulacije i patofiziologiju poremećene hemostaze bi bilo dobro opisati u uvodnom dijelu, a lijekove i stanja koja mogu utjecati na produženo krvarenje u nekom obliku “rasprave”, nakon prikaza slučaja.

- POANTA: pišite SAMO ono što je relevantno za temu o kojoj pišete, nemojte u tekst ubacivati nebitne detalje, “samo zato da se vidi da i to znate”.
- PRIMJER IZ TEKSTA:

Pušenje cigareta se može svrstati u lokalni i opći predisponirajući faktor. Kod pušača se tri puta češće javlja ASD nego u nepušača. Lokalno se uvlačenjem dima, kao i pljuvanjem i pijenjem pića na slamku, stvara negativni tlak, koji može

uzrokovati prerani gubitak ugruška. Pušenje je i predisponirajući faktor za trombozu te će i u tom slučaju biti ometano stvaranje ugruška. Sistemni učinak nikotina objašnjava se perifernom vazokonstrukcijom koja traje još neko vrijeme nakon prestanka pušenja...

Zašto ovome tu nije mjesto? – Zato jer se u ovom odlomku govori o pušenju kao rizičnom faktoru za ASD. Doduše, ISTINA JE da se negativni tlak stvara i pri pljuvanju i pijenju na slamku, ali to nema nikakve veze s pušenjem kao rizičnim faktorom. Kada bi postojao odlomak o “ostalim faktorima koji ugrožavaju opstanak ugruška”, onda bi ovo imalo smisla navoditi. Ovakom samo nepotrebno prekida kontinuitet teksta i odvraća pažnju čitatelja.

ŠTO JE LITERATURA I KAKO DO NJE?

Kao literatura mogu poslužiti različite knjige, članci iz časopisa i web-stranice. Pritom treba paziti da izvori budu kompetentni, da im se “može vjerovati”. Primjer: pišete tekst o izbjeljivanju zubi. Kompetentni izvori su:

- knjige
- članci iz časopisa (Journal of Dentistry, JADA, Journal of Dental Research, Dental Materials...)
- drugi izvori koje vam preporuči mentor

Izvori koji nisu kompetentni su:

- članci o izbjeljivanju iz časopisa (Mila, Gloria, Klik, TV-program koji izlazi petkom itd.)
- razne web stranice o izbjeljivanju – jer njihov sadržaj nitko ne provjerava i recenzira, pa nitko ne garantira istinitost informacija koje se na njima nalaze
- reklamne brošure proizvoda (ti tekstovi su prije svega marketinškog karaktera, a ne znanstvenog ili stručnog)
- Wikipedia – također je nepouzdan izvor. Iako je izuzetno korisna za osnovno informiranje (npr. kada na brzinu tražite značenje nekog pojma), ne može se smatrati pouzdanim izvorom jer njezin sadržaj mogu mijenjati korisnici čiju kompetentnost nitko ne garantira
- sve ostale web-stranice koje dobijete kada u tražilicu upišete željeni pojam – informacije na njima mogu biti točne (najčešće jesu), ali mogu biti i nepotpune, površne, pogrešne, nejasno napisane pa krivo interpretirane itd.

POANTA: Najpouzdaniji izvori su knjige i članci iz znanstvenih i stručnih časopisa.

Članci iz domaćih i stranih časopisa su dostupni putem weba, i to na dva načina:

- velik broj članaka s slobodnim pristupom (“besplatno”) možete pronaći na PubMed-u, na adresi <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/>
- članke iz časopisa za koje je potrebno imati pretplatu možete pretraživati preko proxy servera Centra za online baze podataka, na sljedeći način:
 - odete na adresu <http://proxy.znanstvenici.hr/>
 - tamo se logirate s AAI korisničkim imenom i lozinkom – to je ono što dobijete od CARNet-a
 - odatle možete pretraživati sve baze podataka na koje je Centar pretplaćen, kao i baze sa slobodnim pristupom (npr. PubMed). Potrebno je malo vremena i živaca da se naučite koristiti ovime, ali imaju dobar priručnik za korištenje i FAQ, pa ne bi trebalo biti previše problema

REFERENCIJE I CITIRANJE

Referencije su literatura kojom ste se koristili pri pisanju (knjige, članci, web-stranice).

- Referencije se navode u tekstu tako da se ubaci broj u zagradi koji odgovara pojedinoj referenciji, a brojevi idu redom kojim se referencije pojavljuju u tekstu. Primjer: Upalne bolesti crijeva – Crohnova bolest i ulcerozni kolitis su upalne promjene crijevne stjenke nepoznate etiologije. Vjerojatno se radi o imunosno posredovanom oštećenju za koje postoji genetska predispozicija (11).

PAZI: ljudi često pojam "citiranje" shvate doslovno, pa misle da citiranje znači DOSLOVNO NAVOĐENJE nekog dijela teksta. Pa onda kažu: "to je *moja* rečenica, ja sam ju smislio, znači nisam *citirao* iz tog i tog članka". Dakle, citiranje NIJE doslovno prepisivanje tuđih navoda, već je to navođenje izvora iz kojeg ste dobili određenu informaciju. U gornjem primjeru, radi se o članku koji govori o ulozi prirodne i stečene imunosti u razvoju upalnih bolesti crijeva. U tom članku NIGDJE eksplicitno ne stoji rečenica "Vjerojatno se radi o imunosno posredovanom oštećenju za koje postoji genetska predispozicija", ali kad pročitate taj članak i shvatite njegovu "poantu", onda sročite jednu ovakvu rečenicu koja sažimlje tu poantu i na kraju nje "citirate" taj izvor. To se zove CITIRANJE.

- Referencije se navode na kraju teksta, pod brojevima koji idu onim redom kojim ih citirate u tekstu. Citira se po tzv. vankuverskim pravilima koja možete naći na webu naše knjižnice, na adresi:

<http://bib.sfzg.hr/menu/Edukacija/CITIRANJE-web.doc>

Ta pravila bi bilo dobro detaljno proučiti prije pisanja referenciji.

- Ista referencija se može citirati na više mjesta u tekstu, ali SVAKA REFERENCIJA SE MORA CITIRATI BAREM JEDANPUT. Ponekad se dogodi da ljudi napišu tekst i na kraju navedu 20-ak referencija koje nigdje ne spominju u tekstu. TO SE TAKO NE RADI. Naime, svrha citiranja literature je sljedeća: Čitatelj tijekom čitanja vašeg teksta naleti na nešto što ga zanima – pogleda koju ste referenciju citirali, pronađe tu referenciju i pročita ju. To nije moguće ako su referencije samo nabacane na kraju i ne navode se nigdje u tekstu – SVAKA REFERENCIJA MORA BITI CITIRANA U DIJELU TEKSTA NA KOJI SE ODNOSI.

STIL

Treba imati na umu da pišete STRUČNI TEKST. Takav tekst se piše karakterističnim stilom u kojem je poželjno sa ŠTO MANJE RIJEČI REĆI ŠTO VIŠE. Dakle, ne pišete literarno djelo nego stručni tekst koji prije svega mora biti informativan, razumljiv i čitljiv. Uporaba stilskih izražajnih sredstava (metafora, hiperbola, parabola, onomatopeja...) STROGO JE KONTRAINDICIRANA, kao što je i upotreba svih vrsta pjesničkih slika. TEKST MORA BITI JASAN, RAZUMLJIV I NEDVOSMISLEN. Stil pisanja treba biti takav da čitatelju olakša razumijevanje onoga što ste htjeli reći, a ne da ga fascinira vašim literarnim sposobnostima. Znači: KRATKO, JASNO I BEZ KOMPLICIRANJA. Ponekad su duge i složene rečenice neizbježne; tada se treba potruditi da one budu što razumljivije, tako da čitatelj ne mora triput čitati istu rečenicu da bi shvatio što ste htjeli reći.

PRIMJERI ČESTIH POGREŠAKA:

- "Znanstvenici su otkrili da taj i taj adheziv daje bolje rezultate kada se nanese na suhu podlogu." – Pa NORMALNO da su znanstvenici otkrili, tko bi drugi otkrio. Ovakva rečenica paše u Jutamji list (jer ono o čemu oni pišu mogu otkriti znanstvenici, novinari, reporteri, slučajni prolaznici...). Sve o čemu se piše u stručnom članku su otkrili znanstvenici (ako su otkrili reporteri, onda to ne spada u stručni tekst). Zato bi ova rečenica trebala glasiti: "Otkriveno je da taj i taj adheziv daje bolje rezultate..." ILI još bolje: "Autor taj i taj je pokazao da taj adheziv daje bolje rezultate ako se nanosi na suhu podlogu (citat)"
- "Tekućine za ispiranje usne šupljine stimulirale su salivaciju, prikrivale zadah, te djelovale antimikrobno, iako nisu bile smišljene za to." –Tekst mora biti pisan FORMALNIM STILOM, ne možeš reći "nisu bile smišljene". Dakle, ispravno bi bilo "Tekućine za ispiranje usne šupljine stimulirale su salivaciju, prikrivale zadah, te djelovale antimikrobno, iako im to nije bila prvobitna namjena." FORMALNI STIL, to znači: Watson i Crick nisu IZMISLILI strukturu DNA, nego su OTKRILI ili PREDLOŽILI strukturu DNA.
- „Ako bi se takvo sredstvo s vremenom pronašlo, to bi naravno moglo biti opasno za usnu šupljinu jer bi sigurno uništilo većinu komezalnih bakterija koje normalno koloniziraju usnu šupljinu.“ – NEPOTREBNO ZAKOMPLICIRANO. Ovakva rečenica se može jako pojednostaviti, a da se ne izgubi ni jedna informacija, primjerice: "Eventualni pronalazak takvog sredstva mogao bi biti opasan jer bi ono ugrozilo normalnu floru." Ovako je puno jednostavnije i razumljivije, a opet ste rekli sve što ste htjeli reći.
- Rečenica iz uvoda: "Stomatolozi se u tijeku svoga rada često susreću sa trudnicama, pružajući im razne tretmane i usluge." – SUVIŠNO! Pa normalno da im pružaju razne tretmane i usluge, to im je posao. Za uvod je dovoljna rečenica "Stomatolozi se u tijeku svoga rada često susreću sa trudnicama". Rečenica koju pišete mora imati neki sadržaj, mora nositi neku informaciju. Svi dijelovi rečenice koji su "za ukras", koje ne nose neku korisnu informaciju nepotrebni su, samo smetaju i treba ih izbaciti.

- Rečenica iz zaključka: "Iz niza navedenih čimbenika lako je zaključiti da trudnice definitivno nisu poput svih ostalih pacijenata koji dolaze stomatologu." – Riječi poput DEFINITIVNO, APSOLUTNO, TOTALNO, SKROZ, ZIHER itd. nije dobro ovako upotrebljavati. Ne odgovara formalnom stilu. Ova rečenica ne gubi ništa od smisla ako se iz nje izbaci riječ definitivno. Opet vrijedi pravilo: ŠTO VIŠE INFORMACIJA U ŠTO MANJE RIJEČI.
- Još jedan primjer suvišnosti: "Opće je poznato da je vitamin C (askorbinska kiselina) potreban za sintezu kolagena te da manjak vitamina K uzrokuje poremećaj u zgrušavanju krvi." Ista rečenica mogla bi glasiti: "Poznato je da je vitamin C potreban za sintezu kolagena te da manjak vitamina K uzrokuje poremećaj zgrušavanja". Opet je moguće pojednostaviti i skratiti rečenicu, a da joj smisao i informativnost ostanu isti.

SLIKE

- Slike MORAJU biti vezane uz tekst. To znači da se svaka slika odnosi na neki odlomak ili rečenicu iz teksta koju dodatno "pojašnjava". Primjer iz teksta: "Temeljno obilježje kroničnog apikalnog parodontitisa je kronična upalna reakcija, destrukcija parodontnog ligamenta, resorpcija alveolarnog grebena i resorpcija cementa korijena zuba (slika 1)." I onda slika 1 prikazuje kako ta resorpcija histološki izgleda.
- Slike NE SLUŽE ZA UKRAS – nema smisla ubacivati neku sliku koja nije vezana uz tekst, samo zato što je lijepa, šarena i "baš paše". Primjer: tekst o cjevivu protiv karijesa nema ni jednu sliku. Doduše, kod naslova bi baš pasala šarena slika injekcijske šprice, čisto za ukras, da čitatelju zapne za oko. TO SE U STRUČNIM TEKSTOVIMA NE RADI – slike nisu za ukras nego za pojašnjavanje onoga o čemu se govori u tekstu.
- Ne treba pretjerivati sa slikama koje nisu nužne za razumijevanje teksta. Primjer: cjevivo protiv karijesa – nema ni jednu sliku. A mogli smo staviti, primjerice, histološku sliku karijesne lezije, sliku streptokoka, antitijela, pa šareni 3-D prikaz nekog antigena, šarenu sliku mehanizma djelovanja antitijela, šarenu sliku izvršnih mehanizama itd. Sve te slike BI BILE VEZANE UZ TEKST (znači ne bi bile "za ukras"), ali one NISU POTREBNE za razumijevanje teksta! Jer slika streptokoka neće čitatelju pomoći u razumijevanju razvoja cjeviva protiv karijesa... niti će mu pomoći šarena 3-D struktura ciljnog antigena niti bilo koja druga od spomenutih slika.
- PRIMJER NEPOTREBNE (SUVIŠNE) SLIKE

Slika 1. Izbor komercijalnih preparata za održavanje oralne higijene

- Zašto je ta slika nepotrebna? – Zato jer svaki normalni čitatelj može shvatiti poantu rečenice: "Danas na tržištu postoje brojni preparati za održavanje oralne higijene..." I BEZ TE SLIKE. Slika je lijepa i šarena, i baš paše da razbije monotoniju teksta. ALI TO NIJE PRAKSA U STRUČNIM TEKSTOVIMA! Slike se ne stavljaju jer su lijepe i pašu, nego zato da olakšaju razumijevanje teksta.
 - Uz svaku sliku navodi se tzv. "opis slike". To je ono što piše ispod slike – najčešće jedna rečenica koja objašnjava što slika prikazuje.
 - Slike dobivaju brojeve onim redom kako se pojavljuju u tekstu. Slike se u tekstu navode u zagradama, malim početnim slovom. PRIMJER: Temeljno obilježje kroničnog apikalnog parodontitisa je kronična upalna reakcija, destrukcija parodontnog ligamenta, resorpcija alveolarnog grebena i resorpcija cementa korijena zuba (slika 1).
 - Pri pisanju teksta, slike se NE UBACUJU U WORD DOKUMENT. U word dokumentu se piše čisti tekst, a slike se sejavaju odvojeno – pod imenima slika 1, slika 2, slika 3, itd. Opisi slika se pišu u drugom word dokumentu, koji ne sadržava ništa drugo osim opisa slika; primjerice:
 - Slika 1. Resorpcija periapikalnog područja
 - Slika 2. Zone kronične periapikalne lezije
 - Slika 3. Cijeljenje periapikalne lezije
 - Kod slika koje su preuzete iz knjiga ili članaka (dakle, svih onih kojima mi sami nismo autori), MORA SE NAVESTI IZVOR SLIKE. Ti izvori su najčešće referencije koje citiramo kroz tekst, pa je dovoljno kod svake slike u zagradi dodati "preuzeto iz (broj referencije)". Primjerice:
 - Slika 1. Erozije kod pacijenta s GERB. (preuzeto iz 6)
 - Slika 3. Kaldrmasti reljef sluznice kod pacijenta s Crohnovom bolesti. (preuzeto iz 28)
- Kada nam netko od profesora ustupi svoje slike, njihove se zasluge označavaju ovako:
- Slika 1. Lokalizirani osteomijelitis (ljubaznošću prof.dr.sc. Pavela Koblera).
 - Slika 2. Alveolitis sicca- klinička slika (ljubaznošću prof.dr.sc. Pavela Koblera).

ILI:

Slika 2. Bljedilo palatinalne sluznice kod pacijenta s anemijom. (iz arhiva Zavoda za oralnu medicinu Stomatološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu)

TEKST

- Tekst se piše u Wordu, fontom Times New Roman, veličine 12
- Treba IZBJEGAVATI NEPOTREBNO FORMATIRANJE (bold, italic, underline, highlight, različite boje i veličine fonta, text box itd.) – SVE se piše standardnim fontom, od margine do margine
- DOPUŠTENO FORMATIRANJE uključuje:
 - Brojeve i bulletse (kad se nešto nabraja)
 - Superscript / subscript, npr. x^2 , H_2O_2 , Calxyl®
 - TAB ("uvlačenje") na početku odlomka
- U tekst se ne ubacuju slike, one se spremaju posebno (vidi pod SLIKE)

TIPKANJE

Ovaj dio se vjerojatno čini jako banalan i nepotreban, ali jako puno ljudi griješi upravo u tipkanju teksta, pa treba navesti neke najopćenitije smjernice:

- Iza TOČKE, ZAREZA, UPITNIKA, DVOTOČKE, TOČKE-ZAREZA itd. dolaze razmaci. Uvijek.
Dakle, PIŠE SE: multipli otvori,_fukracije,_zavoji; a NE PIŠE SE: multipli otvori,fukracije,zavoji (crtica označava razmak)
PIŠE SE: Mama kuha ručak._Tata pere auto._Djed puši lulu. NE PIŠE SE: Mama kuha ručak.Tata pere auto.Djed puši lulu.
- DVOSTRUKI I VIŠESTRUKI RAZMACI – kada više puta prepravljate tekst (nešto dodajete, izbacujete, mijenjate itd.), zaostaju višestruki razmaci. To izgleda ovako: jedan_razmak (normalno); dvostruki__razmak; trostruki___razmak itd. Oni narušavaju formu teksta i jednostavno ih je grdo za vidjeti. Stoga bi, nakon završetka pisanja konačne verzije bilo dobro uključiti opciju Show/Hide ¶ - onda vam se svaki razmak prikaže kao jedna točkica između riječi, pa kada ima dvije ili tri točkice – radi se o višestrukom razmaku i treba ga pobrisati.
- ZAGRADE se "zalijepe" za tekst – između zagrada i teksta ne stavlja se razmak. Primjer:
PIŠE SE: (slika 1); NE PIŠE SE (_slika 1_)
- "HRVATSKA SLOVA" (č, ć, ž, š, đ) – ljudi, pišite hrvatska slova! Dosta je naporno ispravljati tekst u kojem je pola riječi napisano s dijakritičkim znakovima, a pola bez.
- TIPFELERI I PRAVOPISNE GREŠKE – normalna su pojava pri pisanju teksta, ali ih u konačnoj verziji ne bi smjelo biti. Njih se možete jednostavno riješiti uz pomoć spelling-checka, na dva načina:
 - Na adresi <http://hacheck.tel.fer.hr/> nalazi se jednostavni spelling-check – potrebno je samo napraviti copy-paste cijelog teksta u predviđeni prostor i stisnuti tipku "Provjeri". Riječi koje su krivo napisane bit će označene crvenom bojom.
 - Možete koristiti spelling-check od Worda, on provjerava tekst dok ga tipkate. Čim pogrešno natipkate neku riječ, on ju podcrti, pa znate da ju treba popraviti. Ovo je jako korisna stvar, instalacija traje svega nekoliko minuta, a čovjeku može jako olakšati život. Tko hoće, može od mene dobiti spelling-check za WORD 2007, samo se treba javiti na mpar@inet.hr.

NAPOMENA: zbog načina na koji svaki spelling-check funkcioniра (uspoređuje napisane riječi s riječima iz svog rječnika, pa ako određenu riječ ne pronađe u rječniku, onda ju označava kao krivo napisanu), događa se da "stručne" pojmove (primjerice retroalveolarni, pulpitis, alveolitis, itd.) podcrti kao neispravno napisane. TO JE NORMALNO, jer tih riječi nema u njegovom rječniku. Dakle, spelling-check se koristi za ispravljanje tipfelera i pravopisnih grešaka u "normalnim, svakodnevnim" riječima, a kad podcrti neki stručni izraz ili osobno ime (jer svega toga nema u rječniku), to slobodno možete ignorirati.

KAD JE SVE (SKORO) GOTOVO

Nakon pisanja teksta, bilo bi ga dobro ostaviti da odstoji dva-tri tjedna i onda ga ponovno pročitati. Nakon tog vremena, kad vam se cijela priča malo „slegne“, lakše ćete uočiti greške, propuste i vidjeti da li ste nešto mogli ljepše/bolje/razumljivije objasniti. Isto tako je dobro gotovi tekst dati kolegi/prijatelju/mami/tati na čitanje – oni vam mogu ukazati na dijelove koji su nejasno ili nerazumljivo napisani, odnosno što treba doraditi.

PREDAJA GOTOVOG RADA

Gotov rad se predaje tako da ima tri dijela:

1. čisti tekst, pisan u Wordu (bez ubačenih slika, bez formatiranja!)
2. opis slika u drugom Word dokumentu (vidi pod Slike)
3. slike s imenima pod kojima se pojavljuju u tekstu (slika 1, slika 2, slika 3 itd.)